

# Humanitaar- ja loodusteaduslike kogude tulevikust

Haridus- ja Teadusministeeriumi vaatenurgast

Kadri Vider

HTMi teadusosakonna peaekspert

Konverentsil "Teaduskollektsioonid – minevik tuleviku teenistuses"

12. novembril 2008. a Rahvusraamatukogus

# Millest tuleb juttu?

- 3 komponenti
- Teaduskogude tegevuse rahastamine
- Teaduskogude tegevuse juhtimine
- Teaduskogude struktuur
- Teaduskogude määratlemise tingimusi
- Rahastusvajadused ja abikõlblikud kulud
- Rahastamise skeemi õiguslik kirjeldus

# 3 komponenti

- ...millega teaduskogud ja nende rahastamine seotud
- **Teaduslik kogu** ise kui füüsiline objekt - säilikud koos vajalike ruumide ja seadmetega
- **Koguhoidjad** – inimesed, kes tegelevad kogu komplekteerimise, säilitamise, süstematiseerimise jms-ga
- **TA asutus** – mille kaudu kogu rahastatakse ja mille juurde kogu kuulub ja kus kogu teadustegevuseks peamiselt kasutatakse

# Teaduskogude tegevuse rahastamine

- **Teaduskogude püsirahastus**
  - Rahastatakse konkreetseid kogusid asutuste juures.
  - Raha eraldatakse HTMi eelarvest asutustele igaaastase eraldisena selle asutuse kogude kaupa lahti kirjutatult.
  - HTMis valmistatakse ette rahastamise tingimused ja kord.
- **Teaduskogude arendusprojektid**
  - üksikud rahaeraldised esitatud ja juhtnõukogult heakskiidu saanud taotluste põhjal.

# Ajaplaan

- 2008. aasta sees kinnitada juhtorgan ja tema töökorraldus ning ette valmistada 2009. aasta rahade jaotamise eeskiri.
- 2009 on üleminekuaasta, mil tuleb läbi arutada, ette valmistada, kooskõlastada ja allkirjastada mitmeid regulatsioone tulevikuks koostöös juhtorganiga.

# Teaduskogude tegevuse juhtimine

- Ekspertidest koosnev **juhtnõukogu**, kes
  - nõustab rahastajat (HTMi)
  - omab ka kogude evalveerimise volitust
  - osalevate asutuste teaduskogude esindajad
- Iga **rahvuskollektsiooni kuraator**
  - hoiab silma peal vastava rahvuskollektsiooni arengul ja suunab mõistlikku rahakasutust
  - ametikoht võiks olla täidetav rotatsiooni korras
- **Virtuaalsed keskused**

# Teaduskogude struktuur: humanitaaria

rahvuskollektsioon	sisu
arheoloogia	esemeleitud, antropoloogilised ja arheozooloogilised luuleitud, mündid ja väärismetallesemed, nendega seotud materjalid käsikirjade, fotode, filmide, kaartide ja isikuarhiivide kujul
eesti keel	vanem ja kaasaegne kirjakeel, eesti ja sugulaskeelte murdematerjalid vihikkogude, sedelkogude, heli- ja videosalvestiste ning märgendatud arvutikorpusena
kultuurilugu	kultuuriloolise tähtsusega käsikirjad, fotod, heli- ja videosalvestised, kunstiesemed ja teadusaparatuur
rahvaluule	folkloorijäädvustused käsikirjade, heli- ja videosalvestiste, fotode ja elektrooniliste infokandjate kujul
rahvusteavik	raamatud, perioodika, noodid, kaardid, graafikateavikud, auvised, pisitrükised, elektroonilised infokandjad ja võrguväljaanded

# Teaduskogude struktuur: loodusteadused

rahvuskollektsioon	sisu
botaanika	soon- ja sammaltaimed, vetikad
geoloogia ja pedoloogia	kivimid, kivistised, mineraalid, mullad jne
meditsiin ja veterinaaria	preparaadid, luud jne - otsustati jagada mikrobioloogia ja zooloogia rahvuskollektsioonide vahel.
mikrobioloogia	seenekultuurid (osalt), looma- ja inimrakud
mükoloogia	seened ja seenekultuurid (osalt), samblikud
zooloogia	loomad, sealhulgas putukad



# Teaduskogude määratlemise tingimusi

- Omab teaduskogu tunnuseid:
  - süstematiseeritud (andmebaasistatud) säilikute hulk
  - kvalifitseeritud koguhoidja olemasolu
  - säilitustingimuste olemasolu
  - jms, vt ankeet teaduskogud.org lehel
- On teadustöö otstarbel loodud ja (peamiselt) teadustöö otstarbel kasutatav kogu.
- Kuulub temaatilisse rahvuslikku teaduskollektsiooni kui tervikusse
- Ei saa teaduskoguna põhirahastust mujalt
- On (teadus)kasutajaile avatud kogu
- Koguga tehtava teadustöö mõõdetavuse tingimus?

# Rahastusvajadused ja “abikõlblikud kulud”

- Püsirahastuse arvestuse aluseks koguhoidja **pearaha**, mida võib kulutada:
  - koguhoidjate palgakuluks ja töövahenditeks
  - säilitamiseks vajalikeks tarvikuteks
  - väikesemahulised investeeringud(?)

**NB!** Suuremateks infrastruktuuri kuludeks tõukefondidest raha leida.

**NB!** Eraldatavat summat ei tohi kasutada teadustöök, õppetöök ega suuremahuliste ekspositsioonide arendamiseks.

# Rahastamise skeemi õiguslik kirjeldus

- 2009. aasta jooksul HTMis määrus “Teaduskogude rahastamise tingimused ja kord”, milles:
  - Üldsätted (reguleerimisala, mõisted)
  - Rahastamise mahu määramise tingimused (kogumahu jaotus, mahu määramise kriteeriumid, milline osa püsirahastamiseks ja milline arendustegevuseks etc)
  - Rahastamise mahu määramise kord (mille alusel kvalifitseeruvad rahastamisele; kuidas toimub mahu kinnitamine; kuidas saavad tekkivad kogud lisanduda; kas, kes ja mis tingimustel (näiteks ekspertnõukogu vm organ) võib otsustamist mõjutada) ja aruandmise kord
  - Lisad (nimekirjad, indikaatorid, hindamise alused etc)

# Täna tähelepanu eest!

---